

IŠ ATSIMINIMŲ APIE KAUNO MENO MOKYKLĄ atkelta iš 2 psl.

tuvėj, nuėinu pas Vidučinskį. O jis sako: „Kodėl jūs iš manęs nebeimat šito popieriaus, „Engro“? Aš jam sakau: „Gaunu žymiai pigiau“. Tai jis man: „Ui, – sako, – taigi aš galiu, kaip savo klientui... Nenoriu nustot kliento. Aš irgi atiduosiu pigiau“. Na, gerai. Tada jis pigiau man parduoda. Paskui anas vėl sako: „Kodėl nebeimat iš manęs?“ Aš sakau: „Kad gaunu pigiau“. Tada: „Ui, nenoriu nustot kliento. Aš jums atiduosiu dar pigiau“. Ir taip tas popierius jau beveik pusiau... Paskui Vidučinskis sako: „Na, aš savo kaina, (reiškia, visiškai neuždirbdamas) jums atiduodu, kadangi nenoriu kliento nustot“. Gerai. Taip tas popierius jau visai pigus... Pasirodo, kiek uždirbdavo tie prekybininkai...

Anksčiau minėjau, kad mes apsigyvenom Minties rate. Vėliau mūsų šeimininkas ėmė statyti namą Šviesos gatvėj ir žadėjo: „Nu, jums, studentams, tai aš duosiu didelį kambarį. Galėsit gyvent laisviau“. Nors čia irgi nemažas buvo, taip jau užtektinai mums trim. Mes išvažiuom atostogų, o grįžę rudenį, nuėjom apsigyvent ten, jau naujam bute, naujam kambariui. Žiūrėm, kad siaurūtis, mažiuokas kambariuokas – vos mes tilpom. Dvi lovos tik telpa, trečia nebe... Sklėnys miegodavo atskirai, o aš su Brazdžioniu – vienoj lovelėj, tokioj geležinėj, sunkioj. Beveik ant rėmo turėdavau gulėt. Man tas įgriso. Paskui aš nutariau: kadangi kooperatyve yra didelis kambarys, tai aš ir apsigyvensiu. Nuėinu pas direktorių Šlapelį ir prašau, kad leistų man ten apsigyvent. Jis iš pradžių labai spyriojosi: „Ne, ne, – sako, – negalima, čia su gaisrais surišta, negalima jokiui būdu“. Na, aš jau prašytojas... Geras žmogus: „Gerai, – sako, – bet tik tai, kad jokių elektrinių pletelių nebūtų, jokių vartojimų“. „Gerai, – sakau, – prižadu“. „Tai, gerai, gyvenkite! Taip aš ir apsigyvenau. Nusipirkau tokią sofą, „tapčiana“ vadinamą (nežinau, kaip čia lietuviškai pasakyti), patalynę dėdavau į vidų. Kooperatyvo prekėms buvo spinta. Kai per pertrauką ją atidarai, tas popierius ir visi daiktai matosi, o uždarai duris – visai gražus kambarys. Studija. Galima būdavo dirbt ir gyvent. Ir aš buvau labai patenkintas. Per pertraukas atėdavo studentai. Buvo galima ir skolon įsigyti piešimo popieriaus arba dažų. Pasirašydavo, ir kai gaudavo stipendiją, apmokėdavo. Stipendija buvo nedidelė, tik pusė stipendijos, visos – šimto litų – beveik neskirdavo, daugiausia – 50 litų. Taigi, kada gaudavo, apmokėdavo ir kitą mėnesį vėl imdavo skolon. Kiti užmokėdavo iš karto, perkdami. Pasitaikydavo ir nesąžiningų skolininkų. Reiškia, stipendiją gavęs ateina, prašosi: „Dar aš čia...“ tokių reikalų yra, čia tas ir tas...“ „Nu, gerai, – sakau, – tai kitą kart, stipendiją kai gausi, sumokėsi“. Taip ir likdavo... iki šiai dienai.

Apie kitus dėstytojus

Kai mūsų dėstytojas Šklėrius susirgo, jį pavaduot atėjo Didžiokas. Tada buvom antram kurse. Mes sėdim, piešiam portretą, įeina Didžiokas ir sako: „Na, „amerikanskij chudožnik“, aš jus tuojau išmokinsiu, kaip reikia piešt. Galva yra panaši į kiaušinį, tai ir reikia mokėt nupiešt kiaušinį“. Pavaikščiojo ir išėjo. O mes visi jau laukėm tikrai, kad išmokins dabar mus piešt. O „amerikanskij chudožnik“, tai Jonas Šileika. Kai aš kooperatyve gyvenau, trečiam aukšte, ten buvo taip pat mokyklos dėstytojų dirbtuvės. Šalia manęs kaip tik tas „amerikanskij chudožnik“ Šileika ir gyveno, o kitam gale gyveno Galdikas ir kiti. Tai aš kartais girdėdavau ir jų pokalbius. Galdikas buvo labai gyvo temperamento, labai darbštus, niekad veltui laiko negaišdavo, o Šileika mėgdavo pasėdėt, papasakot. Ir su studentais susitikęs, jis visą savo gyvenimą išpasakodavo: kaip Amerikoje gyveno, kaip žmona pametė. O dirbt..., beveik nematydavau, kad jis dirbtų. O Galdikas visad impulsyvus. Atbėgs, būdavo, į kooperatyvą, pamatys kokį naują popierių, pažiūrės, pa-

K N Y G O S

Virginija Izdelevičė

Kostiumo istorija. V., 2009

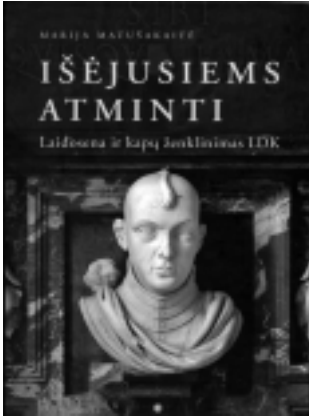
Dailininkė Agnė Dautaraitė-Krutulienė

Knygoje aptariama kostiumo raida nuo senovės Egipto iki XX amžiaus vidurio. Pateikiama gana griežta kiekvieno istorinio laikotarpio charakteristika ir kostiumo konstrukcijos bei dalių sistema. Į kostiumo istoriją žvelgima iš scenografijos perspektyvos, todėl keliami klausimai, kiek kostiumo istorija gali padėti teatro menui ir kaip gerai reikia ji išmanyti. Svarbiausias klausimas – ne „Koks buvo kostiumas?“, bet „Kodėl būtent toks jis buvo?“ Knyga gausiai iliustruota. Tiražas 1000 egz.

žiūrės: „Nu, duok to popieriaus“ – bėga į savo studiją ir išbando. Atbėga vėl: „Labai geras popierius, duok daugiau“. Kada norėdavo Šileika paplepėt su juo, tai neįsileisdavo, išgrūsdavo. „Eik dirbt, – sako, – netinginiauk“. Mokydavo ir mus daug dirbt. Jau baigus meno mokyklą, mane susitikęs vis klausdavo: „Na, ar jau raizai?“ Sakau, kad neturiu medžio. „Kaip taip – neturi?“

Apie „Trijų tulpių“ korporaciją

Dar apie Meno mokyklą susikūrusią „Trijų tulpių“ korporaciją. Kodėl vadinosi „Trijų tulpių“? Norėta sutautinti, sunacionalinti tą pavadinimą. Tarp tautinis meno ženklas buvo trys skydai (tapyba, skulptūra, grafika), o trys tulpės jau kaip ir nacionalinis. Nešiodavo labai įspūdingas kepurės: juodas, tokias plačias, su „kazirka“ ir trim tulpėm. Rengdavo susirinkimus, dažnas išvykas į gamtą. Labai įspūdingos būdavo gegužinės: nusamdo garlaivį ir Nemunu plaukia, sakysim, į Raudondvarį. Kulautuvą ar kitur. Ir ten, gamtoje, šokdavo, veikdavo bufetas. O visas laivas būdavo išpuošiamas. Piešdavo įvairias nimfas, jūrates, reiškia, pusiau žuvis, pusiau moters figūras, undines, iškeldavo ant laivo stiebių. Atrodėdavo labai įspūdingai. Kviesdavo ne tik tiktai iš Meno mokyklos, bet ir pašalinius. Bilietas kainuodavo nemažai, bet labai įdomios būdavo tos gegužinės, su įvairiom programom. Ruošdavo taip pat vakarus. Pačioje Meno mokykloje labai išradingai dekoruodavo sales per pobūvius: iš kampų įvairiai apšviesdavo, pripiešdavo ten. Aš prisimenu Dobužinskį. Man neteko prie jo mokytis, jis mums nedėstė. Kitiems teko. Net ir mūsų kurso. Jie įstojo puse metų anksčiau, kada dar buvo parengiamasis kursas, atsimenu, Jurkūnas, kiti. O aš – tiesiog įstojau. Tai jiems Dobužinskis dar dėstė kažką. Aš tiktai mačiau, kaip jis rodo savo meistriškumą. Štai studentai piešia dekoracijas, o jis prijėjęs (čia angeluikai, ten amūriukai, reiškia) paėmė teptuką ir taip meistriškai parodo, tiesiog stebuklus, atrodo, daro. Toks man įspūdis liko.

Marija Matuškaitė

Išėjusiems atminti. Laidosena ir kapų ženkliniai LDK. V., 2009

Dailininkas Martynas Gintalas

Žinomos menotyrininkės monografijoje aprašoma, kokiomis išklmėmis į amžino poilsio vietą miruisis artimuosius išlydėdavo XVI–XVIII a. LDK kilmingieji, kaip per laidotuves dekoruotos bažnyčios, katafalkai, karstai, laidojimo vietos. Supažindinama su išlikusiais to meto kapais, kriptomis, kolumbariumais, mauzoliejais, koplyčiomis, analizuojamos skulptorių ir tapytojų, antkapinės ir memorialinės dailės kūrėjų naudotos raiškos priemonės bei šio paveldo vieta Lietuvos ir Europos kultūros kontekste. Tiražas 1000 egz.

Anksčiau, kas norėdavo, tas ruošdavo tokius pasilinksminimus, vadinamus vakarus. Tai mes, „Formos“ nariai irgi sugalvojom vakarą suorganizuot. Paprastai, ruošdami vakarus, vadovaudavomės kilniais tikslais: sakysim, našlaičių globa, neturtingų moksleivių šelpimas ir panašiai. Aš prisimenu, koks buvo mūsų lozungas. Ir vakaras įvyko. Labai įdomiai apšvietėm. Pasipelnėdavo ne vien tik už bilietus, kurie kainuodavo net iki 10 litų, bet ir iš tokio lyg bufeto. Ot, sakysim, paimdavo iš parduotuvės cigarečių, degtukų, saldainių ar šokolado plytą urmo kaina, o pardavinėt galėjo, po kiek tik nori. Mes irgi panašiai padarėm. Aš, kaip kooperatyvo direktorius, buvau pastatytas pardavinėti prie to bufeto. Atsimenu, vienas karininkas priėjo, nusipirko cigarečių, o aš pasakiau maždaug penkis kartus didesnę kainą. Tai truputį supyko, bet visvien sumokėjo. Bet kai apskaičiavom, to pelno beveik nebuvo, maždaug lygus ant lygaus išėjo, nei našlaičių, nei moksleivių negalėjom sušlpt. <...>

1977. Užrašė A. Gričiūnaitė

Trumpai

• VDA studentų atstovybė 2009m. balandžio 18d. rengia Studentų meno dienas. Šių metų tema – „Jauno meno invazija“, vyks kurybos paroda ir konferencija, menų mugė bei LMTA muzikos fiesta. Paroda „Jauno meno invazija“ bus kartu ir konkursas. Studentų darbus vertins iš įvairių meno sričių atstovų sudaryta ir pozityviai nusiteikusi komisija. Komisijos išrinktų laureatų lauks apdovanojimai, bus išleistas visų darbų katalogas • Kasmetinėje grafikos parodoje „Estampas“, tradiciškai vykusioje galerijoje „Kairė–dešinė“, šiais metais pagrindinį prizą laimėjo Grafikos katedros magistrantė Rūta Spelskytė • Dizaino katedros dėytoja e. p. prof. Aušra Lisauskienė komandiruotės į Suomiją metu pravedė savaitės trukmės kūrybines dirbtuves Helsinkio meno ir dizaino universiteto TAIK Grafinio dizaino katedros studentams.

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA

INFORMACINIS BIULETENIS Nr. 1 (170) 2009 SAUSIS

Susitikimas su Baltarusijos valstybinio universiteto Vadybos ir socialinių technologijų instituto delegacija. Svečiams atstovavo instituto rektorius prof. Piotras Brigadinas ir Meno katedros vedėjas prof. Igoris Duchanas, Akademijai – rektorius prof. Adomas Butrimas ir Dailės istorijos ir teorijos katedros vedėja doc. Giedrė Mickūnaitė. Susitikimo metu pasirašyta sutartis dėl bendradarbiavimo tiriant bendrą istorinį paveldą.

LIETUVOS MOKSLO IR STUDIJŲ INSTITUCIJŲ IR JŲ DEKLARUOTŲ DĖSTYTOJŲ VIZUALINIO MENO STUDIJŲ POSRİCIO 2007 M. MENINĖS VEIKLOS PRODUKCIJOS (VEIKLOS) ĮVERTINIMAS

VDA padalinių balai taškais už meną

Vizualiojo ir taikomojo meno fakultetas

Grafikos katedra – 382; Fotografijos ir medijos meno katedra – 336; Tekstilės katedra – 208,5; Keramikos katedra – 200; Monumentaliosios tapybos katedra – 196; Piešimo katedra – 143,5; Tapybos katedra – 113; Skulptūros katedra – 96.

Humanitarinių ir socialinių mokslų fakultetas

UNESCO kultūros vadybos ir kultūros politikos katedra – 40.

Architektūros ir dizaino fakultetas

Architektūros katedra – 292; Kostiumo dizaino katedra – 210,5; Dizaino katedra – 97,75; Interjero dizaino katedra – 80; Klaipėdos dailės pagrindų katedra – 124; Klaipėdos vizualiojo dizaino katedra – 46.

Kauno dailės fakultetas

Taikomosios tekstilės katedra – 338,5; Vizualaus meno katedra – 143; Grafikos katedra – 97; Keramikos katedra – 93,5.

Telšių dailės fakultetas

Dizaino katedra – 163; Metaloplastikos katedra – 84.

Iš viso – 3884,25

HUMANITARINIAI MOKSLAI

VDA balai taškais už mokslą

Humanitarinių ir socialinių mokslų fakultetas

Dailėtyros institutas – 335,92; UNESCO kultūros vadybos ir kultūros politikos katedra – 17; Dailės istorijos ir teorijos katedra – 125,17.

Kauno dailės fakultetas. Humanitarų katedra – 67.

Vizualiojo ir taikomojo meno fakultetas. Tapybos katedra – 26,5.

Architektūros ir dizaino fakultetas. Architektūros katedra – 22.

Telšių dailės fakultetas. Humanitarai – 60,5.

Iš viso – 665,59

Kūrybinės dirbtuvės Vilniuje

Sausio 7–10 dienomis Vilniaus dailės akademijoje, A. ir A. Tamošaičių galerijoje vyko kūrybinės dirbtuvės „Manufacturing Today–Vilnius workshop“. Šios kūrybinės dirbtuvės – tai dalis projekto „Manufacturing Today“, taip pat susidedančio iš 2009 m. gegužę Trondheime (Norvegija) vyksiančių kūrybinių dirbtuvių bei spalio mėn. parodos ir simpoziumo, ir visa tai lydinčių renginių Helsinkyje, Londone, Malmėje, Vilniuje. Pastaruosius keletą metų meno pasaulyje skiriama daug dėmesio meno edukacijos temai. Tokie faktoriai, kaip Bolonijos procesas ir išaugęs dėmesys švietimo ekonomizacijai bei reglamentavimui, perkaitusi meno rinka, interneto technologijų įgalintas laisvųjų universitetų atgimimas ir atkurta autonominio išsilavinimo teorijų apyvarta, leidžia meno akademijos idėją ir jos galimas formas bei alternatyvas dislokuoti debatų apie socialinę meno rolę centre. Kūrybinėse dirbtuvėse Vilniuje siekta išplėtoti egzistuojančią meno (ir meno edukacijos) instrumentalizavimo kritiką, įvardyti dabartinius interesų laukus bei įdirbį šioje srityje, išsiaiškinti, kaip tai galėtų būti nukreipta praktinių darbų link. Vilniaus kūrybinės dirbtuvės yra pirma diskursyvi parodos ir konferencijos vyksiančios 2009 m. spalio mėn. Trondheime dalis, kurios pranešimai ir diskusijos taps pagrindu tarptautiniam leidiniui. Viena iš kūrybinių dirbtuvių intencijų buvo pristatyti ir aptarti realias, egzistuojančias alternatyvas ir opozicijas – saviorganizavimosi projektus, akademinės abejonės ir nepasitenkinimą, galimas politines sąjungas ir t.t. Kiti tikslai: Iširti vietinį Lietuvos kontekstą – kokios yra veikiančios jėgos, kokia situacija palyginus su kitomis Europos šalimis, ko galima pasimokyti? Aptarti kultūrinio išsilavinimo ir aktyvizmo ryšį: ko galima išmokti aktyvizmo pagalba, ir atvirkščiai, kokia yra žinių produkcijos svarba aktyvistinei organizacijai. Iširti pačios meno akademijos klausimą. Ar turėtume „išardyti instituciją“ (angl. undo the institutional) ir ar egzistuoja perspektyvūs ekstra-instituciniai modeliai? Libertarinė dešinė nepasitenkinimą Bolonijos proceso naudoja tam, kad galėtų pasiūlyti privatizuoti meninį išsilavinimą, tuo tarpu valstybinės institucijos vis dažniau siūlo pritaikyti rinkai meninio išsilavinimo idėją. Geriausias esamo kritinio dėmesio šiam klausimui pavyzdys galėtų būti žlugusi Manifesta meno mokykla (Kipre), nors tam tikra prasme tai galėjo būti elitinė institucija, skirta patenkinti egzistuojančią paklausą. Ar įmanoma išivaizduoti ne tik alternatyvų procesą, bet ir alternatyvų tikslą? Politiniu aspektu naujai iširti pasipriešinimo švietimo instrumentalizacijai formą ir pagrindą. Nesename straipsnyje žurnale „Radical Philosophy“ Stewartas Martinas teigia, jog „pasirodė, kad emancipacinio išsilavinimo siekianti autonomija įtraukia abejingumo autonomijai aspektus, reikalaujamus naujos kapitalistinės veiklos. Tai turi sudėtingas implikacijas.“ Kitaip tariant, radikalioms edukacijos teoretikų ir praktikų siūlomoms organizacijos ir žinių produkcijos formoms nebūtinai visada pačios oponuoja kapitalistinės klasės [capital] reikalavimams. Nukreipti šiuos klausimus praktikos link – klausiti ne tik ką, bet ir kaip tai galima būtų padaryti. Diskusijos aplinkoje aptarti realaus, bendrų tikslų siejamo tinklo galimybę.

Will Bradley, Cristina Ricupero
Manufacturing Today kuratoriai

Kūrybinių dirbtuvių dalyviai. J. Butrimaitės nuotr.

V. Jankausko nuotr.

Antanas Kučas

IŠ ATSIMINIMŲ APIE KAUNO MENO MOKYKLĄ

Apie mokslą mokykloje

Kai prisimenu savo vaikystę, sakysim, – kur tie dailininko požymiai? Buvau piemenukas, ganiau galvijus, paskui mama nutarė išmokint mane – gal į kunigus ar taip... Ėmė ieškot repetitoriaus, kad paruoštų į gimnaziją. Surado kaime tokią mergaitę, kuri buvo baigusi dvi klases. Bet tas ruošimas, matyt, buvo jau toks neprofesionalus... Mano pusseserės Kvedaraitės, sužinojusios, kad nori mane leisti į gimnaziją, nutarė atsiimt iš tos mokytojos ir pačios paruošt. Taip ir prasidėjo pirmasis mokslas. Mane paruošė egzaminams, nuvezė į Panevėžį ir ten įstojau į vyrų gimnazijos pirmąją klasę.

Kadangi tėvams buvo kebly į Panevėžį (apie 40 kilometrų) vežiot maistą, tai nutarė, kad reikia mane perkelt į artimesnę gimnaziją. O ta artimesnė gimnazija buvo Biržuose. Taip aš, jau baigęs pirmąją klasę Panevėžy, nuvažiavau mokytis į Biržų gimnazijos antrąją klasę. Ar aš kokių nors gabumų turėjau, pats nežinau, lyg ir neturėjau, atrodo. Panevėžy mokė Juozas Zikaras. Kaip tik teko pas Zikarą mokytis piešimo. Žinau, kad vienas mano piešinukas pateko į parodą – su malūnu. Gal naivus piešinėlis, bet jame kažkas buvo, lyg ir gyvė jį. O čia, Biržų gimnazijoje, mokytojas buvo Vilhelmas Šlekys, baigęs kelis Štiglicio mokyklos kursus. Jis gal ne tiek profesionaliai dėstė, kiek mokėjo uždegt mokinius. Apie dailę daug kalbėdavo: apie rusų „peredvižnikus“, apie Aivazovskį, apie Repiną. Rodydavo jų paveikslus, tiesiog sužavėdavo mus. Mes galvodavom, kad menas yra didelis, kilnus dalykas... Ir toks troškimas... Bet mes galvodavom, kad nesugebam tokių dalykų. Mūsų klasė buvo lyg ir dailininkų klasė. Vienas mokinyš gerai pasirodė, kitas... Prisimenu E. Bliudniką, kitas, A. Naudžių, A. Sušinską, B. Brazdžionį, poetą. O aš dar nebuvau priskirtas prie dailininkų. Ir vieną kartą nupaisiau Biržų pilį iš natūros. Atnešiau parodyt mokytojui, tas labai išgyrė. Sako, gimė naujas dailininkas. Tada lyg ir pradėjau tikėt, kad ir aš galiu būt dailininkas. Taip gal ir pradėjau domėtis menu, piešti. Vėliau, kitose klasėse, aš labai daug dirbdavau, tiktai gal ne ta kryptim (reikėjo mane nukreipti į piešimą iš natūros): kopijuodavau, būdavo, įvairius atvirukus, pagal savo skonį, žinoma... Vėliau, jau bebaigiant gimnaziją, pas mus atklė kitą piešimo mokytoją, Andrijauską, kuris buvo baigęs Kauno meno mokyklą. Jis visai kitu metodu būtų dėstęs ir, gal būt, naudos būtų davęs daugiau, bet aš dėkingas šitam mokytojui, Šlekiui, kad jis uždegė mane, paskatino pamilt meną. Ir aš, baigęs gimnaziją, nieko kito negalvojau, kaip tik stot į Kauno meno mokyklą. Parašiau ten laišką. Po tų perversmų direktorius buvo Ignas Šlapelis, ir jis man atrašė: „Jūs esat dar toks jaunas ir jau baigęs gimnaziją, tai būsit, be abejo, priimtas“. Aš nebe toks jaunas, galvojau sau, jau buvau dvidešimt metų. O tas jo toks lyg ir paguodos žodis mane labai gerai nu-teikė ir aš rudenį jau važiavau stotį į Kauno meno mokyklą, ir laikiau egzaminus. Taip įstojau Kauno meno mokyklon.

Apie Kajetoną Šklėrių

Man didžiausią įtaką darė ir autoritetais buvo du pedagogai – Kajetonas Šklėrius ir Adomas Galdikas. Kajetonas Šklėrius dėstė mums piešimą. Man at-rodė, kad po šitų [1929-ųjų] įvykių, po to vadinamo perversmo, Kajetonas Šklėrius nusprendė dirbti ne administracinį, bet grynai pedagoginį darbą. Jis buvo pasiėmęs nuo pirmo kurso dėstyt piešimą ir dėstė mums pirmame kurse, antrame ir dar pusę metų trečiame, kol mirė. Šklėriaus dėstymas man padarė labai didelį įspūdį. Jo metodas, jeigu taip galima išsireikšti, buvo parodomasis. Aš norėčiau pailius-truot vienu tokiu pavyzdžiu. Antrame kurse mes pradėjom piešt gyvo žmogaus portretą. Šklėrius, priėjęs prie kurio nors studento, sakydavo: „Na, neblogai, neblogai“. Prisėsdavo ir tardavo: „Duok skudurą!“ Kadangi mes anglim pieš-davom, tai su tuo skuduru viską nudulkindavo. Tada paimdavo pieštuką ir pradė-davo piešt. Mes, studentai, visi apstodavom jį. Visi nurimdavo, nutildavo. O jis tik braškindavo pieštuką ir, pradėjęs piešinė, užbaigdavo visą iki galo. Tai trukdavo maždaug pusę valandos, gal ir visą valandą. Jo piešinys būdavo impresionistiškas, portretas labai žavus išeidavo. Ir mes nustebę, susižavėję, žiūrėdavom... Jis tą

jausdavo ir sakydavo: „Nu, jeigu jūs kasdien po dešimt valandų piešite, tai po dešimt metų ir jūs galėsit taip piešt“. Bendrai, jis dėstė labai nuoširdžiai ir mums didelis autoritetas buvo. Prisimenu, piešiant portretą, vis mokydavo kaip oriai laikytis, kaip laikyt anglį, kaip sėdėt tiesiai, koks turi būti mostas... kad piešiant reikia apgalvoti, suprasti, pajauti ir tik tada daryti brūkšnį. Prisimenu jo posakį: „Mokykitės iš Čiurlionio. Kaip jis nuoširdžiai dirbo“. Ir panašiai pasakodavo apie meną. Kadangi jis buvo neseniai grįžęs iš Italijos, mes užklaUSDavom: „Kas Jums labiausiai patiko?“ Jis, prisimenu, sakydavo: „Geriausią įspūdį man paliko Mykolo Angelo „Dovydas“. Kajetonas Šklėrius mums dėstė piešimą trečiam kurse dar pusę metų. Jau sirgo. Sunkiai vaikščiojo. Paskui mirė, palaidojom. Buvo atėjusi jo žmona. Ji pasakė, kad vyras labai mūsų kursą mylėjęs. Po K. Šklėriaus mums dėstė kiti, bet jų dėstymas man jau tokio įspūdžio nepadarė.

Apie Adomą Galdiką

Norėčiau dar pakalbėti ir apie Adomą Galdiką. Jis dėstė mums grafiką. Tuo laiku Kauno meno mokykloje grafikos disciplina buvo, bet tokios lyg ir katedros, pradžioje dar nebuvo, kad galima būtų įstojus jau nuo pirmo arba kiek vyresnio kurso lankyt. Specialybę reikėjo pasirinkti po ketvirto kurso. Iki to laiko pracidavome bendrąjį pagrindinį dailės šakų – skulptūros, tapybos ir kt. kursą, o tada jau rinkdavomės specialybę. O Galdikas įsteigė lyg ir tokių jaunųjų grafikų kursą ar kokį būrelį: galima buvo ten įsirašyt ir lankyt specialiai lyg ir tokią grafikos studiją, kuriai vadovavo pats Galdikas. Mūsų kurso dauguma ten įsirašė, nors aš, stodamas į Kauno meno mokyklą, negalvojau apie grafiką. Galvojau studijuot tapybą, kaip ir visi. Bet kada įstojau į tą Galdiko vadovaujamą jaunųjų kursą ar būrelį, man Galdikas visad sakydavo: „Na, pats esi iš prigimties grafikas“. Ir tas nuolatinis jo kartojimas mane įtikino, kad aš, turbūt, iš tikrųjų esu iš prigimties grafikas. Taip grafiką vėliau ir baigiau. Apie Galdiko dėstymo metodą galima pasakyt, kad jis neprimėsdavo savo stiliaus. Jis mokėdavo prie kiekvieno prieit savitai, pagal studento individualybę, sugebėjo ją ugdyti.

Adomas Galdikas mus išmokė suprasti liaudies meną, atnešdavo grafikos pavyzdžius, supažindino mus su kitų tautų grafika. Ypač didelį įspūdį mums padarė rusų grafikai: Favorskis, Kravčenko. Taip pat jis supažindino mus su belgų grafika, Mazareliu ir kitais. Šitai mums buvo labai naudinga.

Apie profesionaliąją grafiką

Norėčiau truputį pakalbėti apie mūsų profesionaliąją grafiką. Profesionaliosios grafikos iki to laiko, galima sakt, beveik nebuvo, išskyrus Galdiką, na, dar, sakysim, bandė ir Čiurlionis. O kitų, kurie (kaip Žmuidzinavičius, Rimša) ėmėsi, grafika buvo mėgėjiška, neprofesionali. Galdikas išmokė mums skirti tikrąją grafiką. Tikroji grafika – tai litografija, medžio ir lino raiziniai, ofortai. Mūsų kurse grafikai buvo Jurkūnas, Augis-Augustinavičius, Ratas-Rataiskis, Katiliūtis, Petravičius ir kiti, vėliau tapę žymiais. Pirmoji profesionaliosios grafikos paroda užsienyje, arba, kitaip sakant, viešas toks pasirodymas pasauly buvo 1935 m. Čekoslovakijoje, Košicos mieste. Daugelis iš mano minėtų, nors jauni, nebaigė dar Kauno meno mokyklos, jau dalyvavo toje parodoje ir susilaukė gero įvertinimo. Nuo čia, galima sakt, ir prasidėjo vieši profesionaliosios lietuvių grafikos pasirodymai. Vėliau, 1937 m., buvo organizuota paroda Rygoj, Taline, ne vien grafikos, čia buvo ir tapyba, ir kt., bet kartu ir grafika. Ten darbai buvo pripažinti kaipo grafikos laimėjimas, lyg ir toks naujas lietuvių grafikos meno kelias.

Apie atvažiavimą į Kauną ir vadovavimą kooperatyvui

Baigę gimnaziją, mes, trys draugai: Sklėnys, Brazdžionis ir aš, nutarėm važiuoti į Kauną bendrai, vienas kitam padėdami. Susirasim kambarį, gyvensim drauge ir studijuosim. Brazdžionis stojo į Universitetą, Humanitarinį fakultetą, Sklėnys į Medicinos fakultetą, o aš – į Meno mokyklą. Su kuprinėm atvažiavę į Kauną, suradom Minties rate kambarį, apsigyvenom. Ir taip pradėjom studijuot. Išgyvenom gal kokius tris ar keturis metus.

Meno mokykloj aš pradėjau vadovaut kooperatyvui. Ten buvo tokia par-duotuvelė, kambarys viršuj, kur dailininkų dirbtuvės. Viena dirbtuvė priklausė kooperatyvui – na, studentų patogumui, kad nereiktų vaikščiot po miestą, kai kartais prisireikia ar dažo, ar anglies, ar pieštuko. Kad nereiktų tampyt iš miesto, galėdavo per pertraukas nusipirkt ir piešt, tapyt.

Man pavyko kažkaip, kada organizavo korporacijas. Buvo tokia „Trijų tulpių“ korporacija, jai ir priklausė tas kooperatyvas. Paskui man pavėdė vadovaut jam. Tai aš, kadangi didelės atsakomybės nebuvo, tik studentų patogumui, tai išmokau prekiaut, bizniu verstis. <...>Laisvės alėjoj buvo Vidučinskio meno reikmenų parduotuvė. Ten aš cidavau pirtk urmo kaina popieriaus. Tai reiškia, kai perki urmu, sakysim, popierių ar dažus, tau duoda maždaug dvidešimt procentų pigiau. Parsinešęs tą popierių pardavinėjau studentams taip pat žemesne kaina, negu gavau parduotuvėj, bet tam tikras nuošimtis dar likdavo uždarbio. Aš beveik po 50 litų į mėnesį uždirbdavau tokiu būdu. Kuo toliau, žinot, šitas biznio reikalas, tuo labiau patraukia, paskui uždega kaip lošimas kortomis. Aš nucinui į senamiestį, irgi ten popieriaus parduotuvė buvo, paklausiu, kokia kaina. Pasako. Matau, kad kaina yra mažesnė, negu pas Vidučinskį, kur „Engro“ popierius – 2 litai. O čia – už litą aštuoniasdešimt centų. Tai aš sakau: „Imsiu urmu, kokia bus kaina?“ Krautvininkas numušė žymiai žemesnę. Tada aš jau tą popierių imu čia, o kitų prekių, kadangi ne visko būdavo toj parduo-

nukelta į 4 psl.

– Valdemarai, neseniai atšventei garbingą jubiliejų. Teko girdėti, jog tavo gimtadienio reikalai kiek supainioti, tai gal gali kiek plačiau papasakoti apie savąją kilmę.

– Esu kilęs iš dabartinės Baltarusijos, Varėnavo rajono, Kovalevščiznos kaimo. Tai netoli Benekonių. Tėvai buvo viduriniai ūkininkai, gyveno vienkienyje, turėjo apie 14 ha žemės. Kiek žinau iš tėvų, gimiau 1944 m. kovo 2 d., bet kadangi tai buvo vokiečių okupacijos metai, o bažnytinės metrikų knygos neišliko, dėl to vėliau, apylinkėje mane kažkodėl užrašė, jog esu gimęs 1939 m. Taip ir gyvenau, iki atėjo laikas 1939-ųjų metų gimimo jaunuoliui imti kariuomenėn. Pašaukė ir mane į Varėnavo karinį komisariatą, bet kai pamatė, kad esu dar paauglys, kilo triukšmas. Buvo apylinkėje sudaryta komisija, kur manęs klausė, kada esu gimęs. Pajuokavau, kad neprisimenu savo gimimo. Daug nesivargindama ta komisija man ir dar ke-liams bendraamžiams „paskyrė“ tą pačią gimimo datą – 1944 m. sausio 1 d. Taip ir prigijo. Beje, nuo tada man „su-grižo“ ir tikrasis vardas. O iki tol būdavo taip: „Kakoj Valdemar? – sakydavo man mokytojai mokykloje, – budiš Valentin“. Dar kitiems labiau patikdavo mane vadinti Vla-dimiru. Reikalas tas, kad po karo mūsų krašte nebuvo likę vietinių mokytojų – visi atsiųsti kur nors nuo Gomelio, Mogiliovo ar Oršos. Vietiniai vardai jiems buvo neįprasti, mokslas vyko baltarusių kalba. Panašių istorijų būta ir su tautybės užrašymu. Štai apie Ašmeną, kur stovėjo cerkvė, visus gimusius be metrikų panaši komisija padarė baltarusiais. Mūsų apylinkėse, kadangi arti cerkvių nebuvo, tautybės nenustatinėjo... Beje, jei įdomu, mano seneliai ir proseneliai iš tėvo pusės kalbėjo žemaitiškai. Tokių kaip jie, čia buvo atsikėlę ir daugiau šeimų, tad vietiniai gyventojai juos vadindavo žmudzinais.

– O kokius mokslus teko išeiti?

– Iš pradžių mokiausi Blažanų septynmetėje mokykloje, o aštuntą klasę baigiau Kanveliškių vidurinėje mokykloje. Tuo tada mano mokslai ir baigėsi. Vieną vasarą dirbau kolūkyje apskaitininku, po to, 1960-aisiais, atvykau į Salininkuose įsikūrusią Vilniaus melioracijos valdybą. Įsidarbinau darbininku, vėliau pakilau iki ekskavatorininko. Tris metus atpylęs kariuomenėje (beje, tarnavau Baltarusijoje), vėl grįžau į Salininkus. Po kurio laiko perėjau į Vilniaus suvirimo įrengimų gamyklą šlifuofoju. Vilniuje baigiau devintąją vakarinę vidurinę mokyklą, o vėliau ir elektros mašinų gamybos mokyklą. Tada gavau inžinieriaus pareigas, dirbau fotografu Moksliniame techniniame institute, kuris buvo gamyklos padalinys. Neakivaizdžiai dar baigiau Maskvos liaudies meno universiteto kino ir foto fakultetą.

– Kaip susidomėjai fotografija?

– Ji mane domino jau nuo vaikystės. Dar prieš kariuomenę, dirbdamas Salininkuose, įsigijau fotoaparata „Smena 3“, o grįžęs iš kariuomenės jau turėjau „Zorkij“. Fotografavau daug, bet, gailla, mano negatyvai, likę kaime, žuvo. Šiandien esu išsagaugęs archyvą tik nuo Sąjūdžio laikų. Tame Moksliniame techniniame institute dirbau iki 1975 m., po to perėjau į Lietkoopsąjungą. Daugiau kaip dešimt metų išdirbau dailininku-fotografu suvenyrų gamybos ceche, užsiiminėjau daugiausia šilkografijos technika, spalvų skaidymu. Kurį laiką dirbau Vytauto Dainelio studijoje „Fodis“, o galiausiai, jau Atgimimo metais su fotografu Zinu Kazėnu įkūrėme foto-dizaino studiją „Zika“. Gau-davome įvairių užsakymų, net iš „Inturisto“, tad teko nemažai pavažinėti po

I Š A R Č I A U

„Tebesimokau iki dabar“

Pokalbis su VDA leidyklos spaustuvės vedėju Valdemaru Stefanovičumi

Rusiją fotografuojant įvairius turistinius objektus. „Zi-koje“ praėjo penkeri darbo metai.

– Gerai pramenu kaip 1995-aisiais atėjai dirbti į Dailės akademijos leidykloje kuriamą spaustuvę. Kokie keliai čia atvedė?

– Mane pakvietė prorektorius A. Butrimas. Tiesa, ry-šių su dailininkais, Dailės akademijos dėstytojais turėjau ir iš anksčiau. Štai, būsimą profesorių A. Gurską atsimenu dar nuo Salininkų laikų, mat jis, tik baigęs studijas, buvo priimtas ten dirbti dailininku. Kai dirbau Lietkoopsąjun-goje, mano dirbtuvės buvo Karoliniškėse, netoli tuometinės „Mokslo“ leidyklos. Tada pas mane apsilankydavo daugybė dailininkų (B. Leonavičius, V. Ajauskas, E. Kar-pavičius, J. Gudmonas, A. Gurskas, A. Žvilius), kurių sumak-tetuotiems knygų viršeliams darydavau šriftą. Juk kompiuterių dar nebuvo... Be to, jau nuo 1969-ųjų tekdavo dailininkams–grafikams parūpinti įvairių įrankių, padaryti presus. O į Dailės akademiją aš atėjau kartu su Ričardu Dambrausku, kuris turėjo nedidelę ofsetinės spaudos maši-ną. Naujųjų rūmų pusrūsyje gavome du kambarėlius ir ten įsikūrėme. Metus dirbome kaip ir nelegaliai. Po to Dam-brauskas išėjo ir paliko man tą mašiną. Tada prasidėjo tikra-sis darbas Akademijoje. Oficialiai VDA leidyklos spaustuvė veikia nuo 1996-ųjų sausio. Štai jau tryliką metų...

– Kaip suprantu, poligrafijos mokslų nebuvai ragavęs,

visko teko išmolti pačiam?

– Nuo mažų dienų mėgstu knygas. Raides pažinau ir skaityti pramokau namuose, dar neidamas mokyklon jau galėjau apgraibom skaityti laikraščius. Procesas, kaip atsiranda knyga, mane domino ne mažiau už fotografiją. Visa bėda, kad tais laikais spaustuvės man buvo uždaras pasaulis – ten lengvai ne-pateksi. Kiek pajėgiau, su poligrafija susipažinau neakivaizdžiai, daugiausia iš literatūros. Žodžiu, per daugelį metų pasiroošiau teoriškai, bet praktikos netu-rėjau. Taigi, pasiūlymas imtis organizuoti spaustuvę buvo tikras iššūkis. Viso išmolti teko bedirbant. Dalyvaudavau įvairiuose poligrafininkams skirtuose seminaruose, lankiausiai poligrafijos mugėse Lietuvoje ir užsienyje. Tebesi-mokau iki dabar, nes spaudos technika nuolat kinta, tobulėja. Šiandien ofsetą jau baigia išstumti skaitmeninės technologijos.

– Tame pusrūsyje ilgai neužsibuvote...

– Ten išdirbome keletą metų, po to gavome žymiai erdvesnes patalpas Jasinskio gatveje. Pamenu, čia teko keltis žiemą. Kai atvažiavau apsidairyti, langai buvo kiauiri, faniera užkalti... Vėliau buvo atliktas remontas, išigijome įvairius technikos. Pirmasis leidinėlis, kurį teko atspausti senojoje vietoje buvo brošiūrėlė apie Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą, o pirmoji rimta ir ilgiausiai gaminta knyga – prof. A. Mačiulio „Architektūra“. Naujojoje vietoje darbo sąlygos daug geresnės, turime būtiniausias įrangą, yra kur sandėliuoti popierių, parinkinėti atspausdintus knygų lankus, taigi darbai vyksta daug sparčiau. Nuo pat spaustuvės įsikūrimo man padeda sūnus Evaldas, kuris irgi jau gerai perprato poligrafijos subtilybes.

– Gal esi suskaičiavęs kiek iš viso knygų jau esi atspausdinęs?

– Ne, neskaičiavau, bet neabejoju, kad jų bus gerokai virš šimto. Dabar daugiausia tenka spausdinti „Dailės akademijos darbus“, įvairius katalogus, kalendorius, atvirukus, skelbimus ir pan.

Kalbėjosi V. Jankauskas

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS KRONIKA

Sausis

7 d. „Lietuvos aid“ galerijoje atidaroma prof. Rimvydo Kepežinsko darbų paroda

7–10 d. Tamošaičių galerijoje vyksta kūrybinės dirbtuvės „Manufacturing Today–Vilnius workshop“

9 d. Akademijoje lankosi LR švietimo ir mokslo ministras Gintaras Stepo-navičius

Iš prof. A. Kučo mokinių parodos

Iš parodos „Naujas požiūris“

